

Tóth János József

Milyen folyóiratokban érdemes publikálni? A kézirattal megcélzott folyóiratok köre és jellemzői

Bevezetés

Életem legjobb *takoyakiját* a 2000-es évek elején ettem az oszakai halpiac egyik mellékutcájának szolid, japán mércével akár lepukkantnak is nevezhető bódéjában. Az étkezde körülbelül öt négyzetméteres volt, ebből hármat a konyha foglalt el. A *takoyakit* a bódé előtti büféasztaloknál állva lehetett elfogyasztani random járókelők és egy-egy hozzám hasonló *gaijin* turista társaságában. Akkortájt kezdtem rájönni, hogy az életben a minőség sokszor fordítottan arányos az ismertséggel és a hozzáférhetőséggel, hogy a ténylegesen prémium termékek térben és időben is korlátozottan állnak rendelkezésünkre, és amit az átlagfogyasztó luxusterméknek gondol, az valójában a *high-end* kommersz szintje, míg a tényleges értéket valószínűleg fel sem ismerné.

Gondolkoztam, hogy mivel kezdjem azt a minőségi street foodnál és limitált luxuscikkeknel ebben a kötetben mindenképpen fontosabb témát, hogyan válasszunk megfelelő folyóiratot az elkészült kéziratainknak, és a *takoyakis* példán keresztül szándékaim szerint elég hatékonyan meg lehet mutatni az alapokat.

Először is megjelent cikkek esetében nincs olyan, hogy csiszolatlan gyémánt, mert a tudományos értékük jelentős része presztízsérték, vagyis olyan extra-episztemikus komponensekből tevődik össze, amelyek kvázi függetlenek a cikk eredményeitől és a kutatás lebonyolításának színvonalától. Az akadémiai kiadók halpiacának útvesztőiben nincsenek eldugott kifőzdék, obskúrus helyek, ahol kiváló kutatások jelennek meg, amelyeket csak értően és gondosan kell olvasni ahhoz, hogy megértsük forradalmi újdonságukat és jelentőségüket. Ha mégis úgy érzed, hogy ilyenre bukkantál, valószínűleg rosszul érzed. Menj tovább, és ne kockáztasd a gyomorrontást!

Vannak emellett azok a – szakterületükön tényleg elit – folyóiratok, amelyeket a szakma nagy része ismer és olvas, a legfontosabb képviselői pedig rendszeresen

 https://doi.org/10.36250/01168_06

 <https://orcid.org/0000-0001-5633-5991>

publikálnak is bennük. Egy magyar kutató – bárhol álljon is az egyetemi vagy a tudományos ranglétrán – nem vagy legfeljebb sokéves kemény és tudatos építkezés eredményeképp fog tudni valaha is cikket megjelentetni ezekben a szaklapokban, függetlenül attól, hogy milyen eredményekkel és milyen színvonalon lebonyolított kutatással keresi meg őket. Hasonlóan ahhoz, ahogy Párizs 8. kerületének kis utcáiban évente három hónapig nyitva tartó, és egy adott kézításkát pár hétig árusító dizájnerbutikban sem lehet megvenni, amit kívánsz, mert a) nem is ismered a márkát és a státuszát, b) nem rendelted meg egy évvel előbb, tehát hiába lenne rá pénzed, nem tudod csak úgy megvenni.

Talán ebből is látszik, hogy a folyóirat-választás kérdése összetett, de igazából két fő téma köré csoportosítható: az egyik a folyóiratok külső szemlélő számára azonosítható tulajdonságai, a másik pedig ezek viszonya a kézirat és a beküldője releváns tulajdonságaihoz. Ebben a fejezetben először át fogjuk tekinteni ezeket a tulajdonságokat és jellemzőket, valamint azt, hogy különböző együttállásaik segítik-e, vagy éppen hátráltatják, hogy az adott kézirat adott helyen megjelenhessen. Ezt követően pedig bemutatunk különböző optimalizálási stratégiákat, amelyek a befektetett munka és a szükséges kompetenciák függvényében az elérhető legmagasabb presztízsű folyóiratokban való megjelenést teszik lehetővé.

A folyóiratok nyilvánosan elérhető releváns jellemzői a Scopus és a Web of Science adatbázisokban

Az indexáltság a legfontosabb jellemzők egyike, amikor megpróbáljuk leszűkíteni azon folyóiratok körét, ahova érdemes lehet cikket küldenünk. Az indexáló rendszerek olyanok a folyóiratoknak, mint a bírálók a kéziratnak: egy olyan szűrő, kapuőrséget jelentenek, ahol a szempontok jórészt minőségiek; és csak akkor kerül be egy-egy folyóirat egy indexáló adatbázisba, ha ezeknek a kritériumoknak megfelel. Ellentétben azonban a kéziratbírálókkal, akik szakterülettől függően több százan (ha nem több ezren) is lehetnek, és vannak annyira kompetensek, hogy meg tudják ítélni az ember munkáját, indexáló adatbázisból összesen kettő olyan van, amelyet egy előzetes lehatárolásnál érdemes figyelembe vennünk. Ez a kettő a Web of Science (WoS) és a Scopus.

Nyilván kettőnél több olyan indexáló adatbázis van a világon, amely a humán és társadalomtudományokban valamennyire releváns, és a legtöbb folyóirat ezeket az egyéb indexáltságait is igyekszik kiemelt helyen, a szerzők számára látható módon feltüntetni. Az ERIH (European Reference Index for the Humanities),

az IBSS (International Bibliography of Social Sciences), az EBSCO, illetve olyan, valamennyire ismertebb kelet-közép-európai regionális szereplők, mint az Index Copernicus vagy a CEEOL (Central and Eastern European Online Library) általi befogadás azonban a magyar kutató- és felsőoktatási intézményekben dolgozó szerző számára minimális vagy semmilyen presztízsértéket nem jelent. A szakmai előmenetele szempontjából releváns teljesítményértékelések ugyanis ezeket nem vagy relatíve alacsony súllyal veszik figyelembe. Noha fontos kiemelni, hogy sem a Scopus, sem a Web of Science nem mentes a strukturális torzításoktól, jellemzően a nem nyugati országokban megtermelt tudás és a nem angol nyelvű kutatások reprezentálásának kárára¹ a tudományértékelésben betöltött központi szerepük olyan realitás, amely valószínűleg még sokáig velünk marad, így a kutató pályája minden állomásán kénytelen számolni vele.

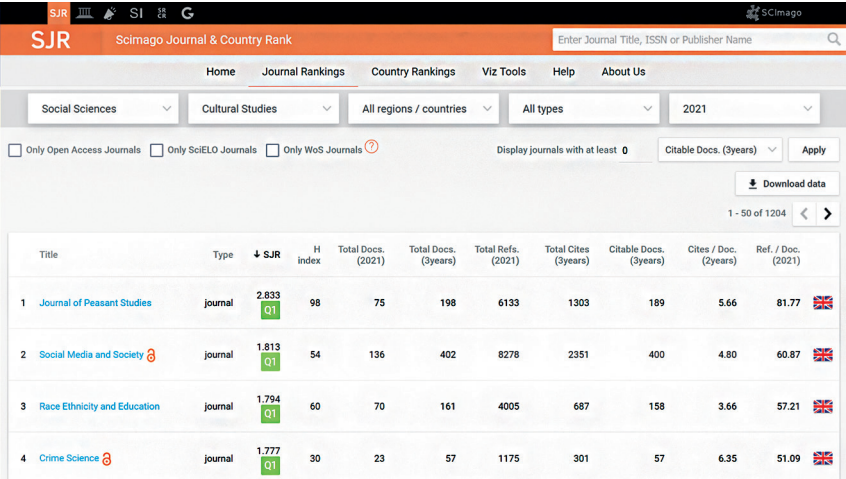
A humán- és társadalomtudományi szakterületeken tehát a Web of Science- és a Scopus-jegyzettségén kívül semmilyen más indexáltság nem hordoz olyan presztízszt, és nem jelent a folyóirat számára olyan hozzáadott értéket, amellyel itthon szerzőként érdemes lenne foglalkozni. A két nagy indexáló adatbázisban való jelenlétet érdemes rögtön ellenőrizni, elsősorban a Scopus adataiból dolgozó *Scimago Journal & Country Rank* (JCR) és a *WoS Master Journal List* keresőjében. Azért itt, mert a folyóiratokat rendszeres időközönként újraminősítik, továbbá vannak olyan folyóiratok, amelyek megtévesztő szándékkal tüntetnek fel WoS- vagy Scopus-indexáltságot. Nem ritka az sem, hogy új online lapok megtévesztő szándékkal a két fő indexhez vagy mutatószámaikhoz nagyon hasonló elnevezésű adatbázisokat vagy értékeket tüntetnek fel a honlapjukon,² vagy régi, ismert és elismert lapokéhoz hasonló nevet választanak, esetleg nagy presztízsű lapok online változatának tüntetik fel magukat. A folyóiratok saját honlapja tehát nem biztos, hogy naprakész vagy valós információt tartalmaz; ezeket a buktatókat pedig ki tudjuk védeni azzal, ha eleve a két fő adatbázis saját keresőjéből választunk folyóiratot beküldendő kéziratainkhoz.

A kontinentális Európa nagyobbik felén a Web of Science mint az Onex Corporation és a Baring Private Equity Asia által birtokolt Clarivate Analytics terméke kevésbé releváns a Scopusnál a bölcsészet- és társadalomtudományokban. Noha az angolszász kultúrkörben és a tudománytermelésben az utóbbi évtized során nagyot fejlődött délkelet-ázsiai országokban ezeken a területeken is preferáltabb a *Social Science Citation Indexben* (SSCI) és az *Arts & Humanities*

¹ TENNANT 2020.

² RICHTIG 2018.

Citation Indexben (A&HCI) szereplő lapokban publikálni, sok európai országban, így Magyarországon is az előmeneteli kritériumok inkább Scopus-centrikusak. A hazai, illetve európai karriert tervező kutatóknak érdemes párhuzamosan mindkét adatbázis lapjait figyelniük olyan formán, hogy a Scimago-listáról választanak folyóiratokat, de egyúttal azt is figyelik, hogy a folyóirat szerepel-e a *WoS Master Journal Listen*, és ha igen, milyen indexben, és van-e *Impact Factor* (IF), vagyis impaktfaktorértéke.

Title	Type	SJR	H index	Total Docs. (2021)	Total Docs. (3years)	Total Refs. (2021)	Total Cites (3years)	Citable Docs. (3years)	Cites / Doc. (2years)	Ref. / Doc. (2021)
1 Journal of Peasant Studies	journal	2.833 Q1	98	75	198	6133	1303	189	5.66	81.77
2 Social Media and Society	journal	1.813 Q1	54	136	402	8278	2351	400	4.80	60.87
3 Race Ethnicity and Education	journal	1.794 Q1	60	70	161	4005	687	158	3.66	57.21
4 Crime Science	journal	1.777 Q1	30	23	57	1175	301	57	6.35	51.09

1. ábra: Tudományág, régió, típus és rangsorrend jelölése a SCIMAGO online listáján

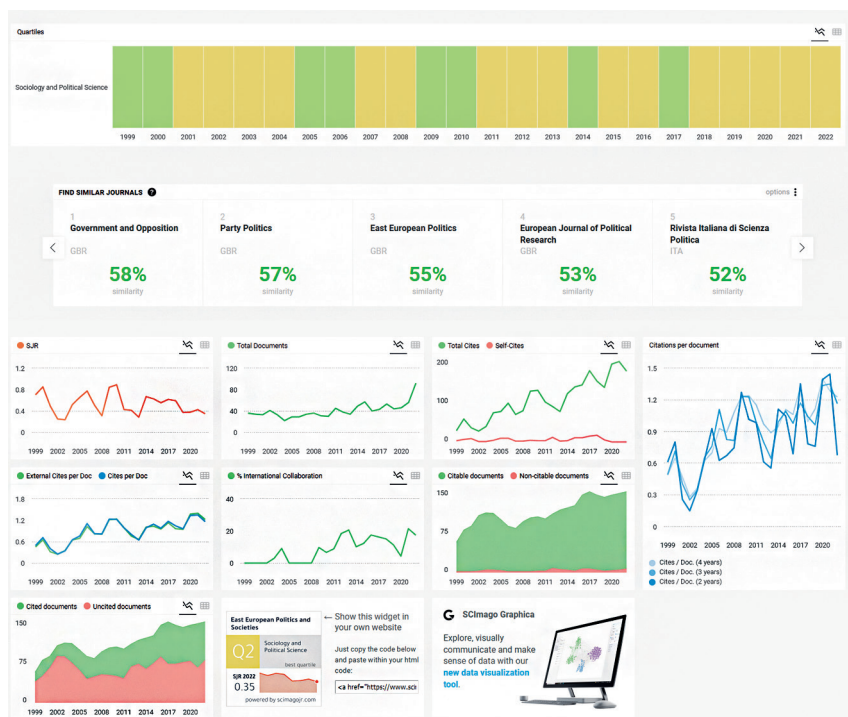
Forrás: scimagojr.com

A Scopus adataiból dolgozó Scimago JCR nyilvános felületén először a kategóriabesorolásokat érdemes kicsit részletesebben megvizsgálni. A legfontosabbak a tudományterület és a régiók szerinti szűrők. A tudományterület szerinti szűrők tovább finomíthatók aldiszciplínák szerint, míg a régiós szűrőnél konkrét ország is megadható. Régóta kérdés, hogy egy adott tanulmányt milyen folyóiratba érdemesebb küldeni: egy általánosabb vagy egy speciálisabb profillal rendelkezőbe? Erre nem lehet sablonválaszt adni, de jellemzően az általános, több szakterületet felölelő folyóiratok előnye, hogy szélesebb az olvasótáboruk, és ismertebbek, mint a specializálódott folyóiratoké. Ez utóbbiak viszont alkalmasabbak egy szűkebb kutatói kiválóság reprezentálására: ha például

kifejezetten demokráciakutatásokkal foglalkozol, akkor egy sok *Journal of Democracy*- és *Democratization*-cikkel megtámogatott szakirányú pályázatban a hozzáértésed észlelete jobb lesz, mint ha szintén top, de általános társadalomtudományi folyóiratokban megjelent cikkek vannak a pályázathoz csatolt válogatott közlemények közt. Ilyenkor érdemes nemcsak az indexáló adatbázisok presztízsmutatói alapján dönteni, hanem elolvasni, hogy az esélyes folyóiratok milyen témában közöltek cikkeket az elmúlt évben, illetve felismerjük-e a téma bármely szaktekintélyét a szerkesztőségi bizottságban.

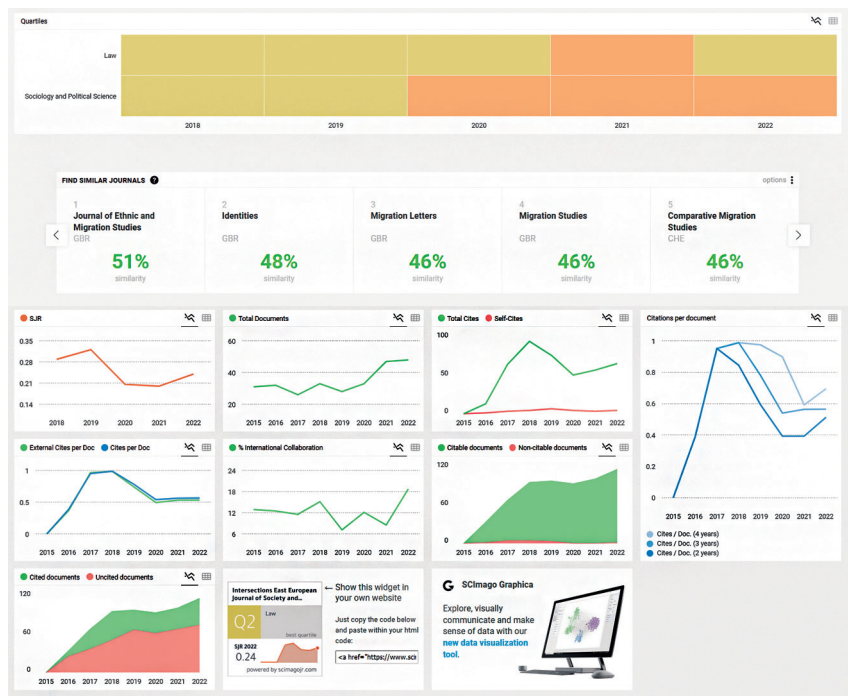
A Scimago JCR felületén nézzünk meg példaképp két folyóiratot:

„A” folyóirat

2. ábra: „A” példafolyóirat folyóiratszintű értékei és mutatói a SCIMAGO adatvizualizációján
Forrás: scimagojr.com

„B” folyóirat:

3. ábra: „B” példafolyóirat folyóiratszintű értékei és mutatói a SCIMAGO adatvizualizációján
 Forrás: scimagojr.com

Az évekre bontott színskála jelöli a kvartilisbesorolásokat: a zöld a legmagasabb (Q1), míg a sárga (Q2), a narancs (Q3) és a piros (Q4) sorrendben az alacsonyabb szintű kvartilisokat. Ahogy a Clarivate-nél az impaktfaktor szerinti, úgy a Scimagónál az SJR szerinti rangsorolásnál érdemes figyelembe venni, hogy a legfrissebb adatok mindig a folyóirat előző éves állapotát mutatják. Az aktuális besorolás mellett a tendencia is fontos szempont, ha folyóiratot választunk: a folyóirat kvartilis szerinti besorolása az elmúlt évek során stabil volt-e, javult-e,

vagy romlott? Ezek azért releváns információk, mert ha az ember 2023-ban benyújt egy kéziratot egy 2022-ben Q1-es folyóiratnak, akkor az gyakran már csak 2024-ben fog megjelenni. Ez a két év különbség például azt jelenti, hogy a megjelenés évében az MTMT (és a tudomanyometria.com) a megjelent cikket a folyóirat előző évi besorolása szerint fogja nyilvántartani (amit a benyújtás pillanatában még nem tudunk), majd ezt a következő évben korrigálja a hivatalosan megjelent tárgyévre vonatkozó adatokkal! Tehát legalább egy, de inkább két év várható besorolását kell tudnunk előre megtippelni a meglévő adatokból. Különben könnyen lehet, hogy abban a hiszemben vagyunk, hogy teljesítettük például a professzori pályázathoz szükséges legalább két darab Q1-Q2-es cikket, de mire a pályázat értékelésére sor kerül (vagy mire a pályázatot benyújtánánk), kijönnek az új adatok, és nem biztos, hogy a nekünk szükséges kategóriában marad a folyóirat. Ennélfogva például egy évek óta stabilan Q1-es folyóiratnál jobb eséllyel vészeljük át a még nem ismert éveket, mint egy olyannál, amely az elmúlt öt évben volt már Q1-ben és Q3-ban is.

További jellemzők, amelyek megerősíthetnek bennünket abban, hogy a folyóirat a jövőben is meg fogja tudni tartani (vagy javítani) a jelenlegi besorolását:

a) A nemzetközi együttműködésen alapuló cikkek aránya és tendenciája.

A nemzetközi együttműködésben (tehát ahol legalább egy szerző intézményi affiliációja eltérő országba szól, mint bármely másik szerzőé) készült cikkek átlagosan több hivatkozást kapnak, mint a homogénebb szerzőgárdájúak, ami a folyóíratra összességében leadott külső hivatkozásokra is pozitívan hathat. Ezt minden nem egyesült államokbeli lapnál érdemes megnézni. A 20% vagy afeletti arány már jónak számít. Az egyesült államokbeli lapok szerzőgárdája ugyan általában regionálisan jóval homogénebb a humán és társadalomtudományokban, mint az európai vagy ázsiai folyóiratoké, de ennek a régióknak amúgy is a legmagasabb a részesedése a kapott hivatkozásokból. Az „A” folyóiratnál az indexálás óta enyhén emelkedett a nemzetközi együttműködésben íródott cikkek aránya, és jelenleg ~20% körül van, „B” folyóiratnál ellenben enyhén csökkent, és jelenleg 10% alatt van ez az arány.

b) Az önhivatkozások és a külső hivatkozások eloszlása a folyóíratra leadott összes hivatkozásból.

A folyóíratra leadott önhivatkozások (tehát amikor a folyóiratban megjelent cikk egy korábban ugyanebben a folyóiratban megjelent cikket idéz) egy adott szintig (~10–90%) jó visszajelzések arról, hogy a folyóirat által közölt cikkek

közt van szerves kapcsolat. Viszont a hivatkozások manipulálásával, például szerkesztői kérésre utólag vagy a szerző által elfogadásiesély-növelési szándékkal kéziratbeküldéskor belerakott hivatkozásokkal a folyóirat jelentőségét, presztízsét a valósnál magasabbnak lehet mutatni. Az indexáló adatbázisok általában 20%-os önhivatkozási arány környékén már gyanút fognak, és vizsgáldni kezdenek, hogy nem történt-e ilyen vagy ehhez hasonló visszaélés. A 10–20% közötti tartomány nem feltétlen problémás, de általában elmondható, hogy jobb az, ha a folyóiratba szánt cikkek minél nagyobb részét más folyóirat cikkeiből idézik. Egy-egy folyóirat olvasóközönsége közt nagy eltérések is lehetnek, és ez a szerzőnek nagyobb elérést jelent olyan kutatók felé, akik esetleg olvashatják az idéző cikket. A kapott idézés ugyanis nemcsak a tudományérés során hasznosul, hanem új olvasókat is tud szerezni az idézett szerzőnek. Az önhivatkozások aránya a fenti két példában szereplő mindkét folyóiratnál a még elfogadható, néhány százalék körül van.

c) Az egy dokumentumra eső hivatkozások alakulása az elmúlt pár évben.

Mivel a hivatkozások száma az évek során folyamatosan nő, és a rangsorok mindig az adott mezőnyön belüli egymáshoz viszonyított teljesítmény függvényei, a hivatkozások értéke az aktuális környezetet extrapolálva inflálódik. Ha egy folyóirat az elmúlt öt évben minden évben stabilan 1,2–1,25 közötti hivatkozást kapott átlagosan a közölt cikkeire, akkor a folyóirat tényleges relevanciája a szakterületen belül nem állandó, hanem csökkenő. Mérések szerint a citációs infláció évi 5-6% (a gazdasági inflációhoz hasonlóan), vagyis ha egy folyóirat öt évvel ezelőtt az utolsó két vizsgált évben 50 cikkre 100 külső hivatkozást tudott felmutatni, az nagyjából ugyanolyan relatív teljesítmény (és helyezés), mint ha ma egy folyóirat hasonló időszakot és cikkszámot tekintve 120–130 hivatkozást kap. Tehát minél meredekebben emelkedik ez a görbe a Scimagóban, annál inkább megfelel a folyóirat a céljainknak. Ha megnézzük, „A” folyóiratnál a görbe az elmúlt öt évre nézve emelkedik, „B” folyóiratnál viszont csökken az egy dokumentumra eső hivatkozások száma.

d) Nem hivatkozható (*non-citable*) dokumentumok száma és aránya az összes publikált dokumentum közt.

Nevükkel ellentétben a nem hivatkozható dokumentumok is hivatkozhatók, de mivel nem számítanak eredeti kutatásnak, a rájuk leadott citációkat a folyóiratok értékelésében az adatbázisok nem veszik figyelembe. A rangsor szempontjából

tehát az ezekre adott citációk nemcsak elvesznek, de maga a dokumentum is fix zéró hivatkozású tételnek (*item*) fog számítani az elkövetkező években. Ilyenek például a szerkesztői dokumentumok, a könyvrecenziók, a köszönőlevelek és minden olyan publikáció, amelyben nincsenek eredeti kutatási eredmények, és ennél fogva nem járul hozzá tudományos értékkel a szakterületen felhalmozott tudásanyaghoz. Tudománymetriai okokból a folyóiratok általában törekednek alacsonyan tartani a nem hivatkozható cikkek arányát, de a vezető lapok jobban megengedhetik maguknak az ilyen típusú outputokat. Egy Q3-Q4-es folyóirat viszont általában nem engedheti meg magának, hogy ilyen cikkekkel töltsse fel a lapszámokat, ezért ha mégis ilyet látunk, az annak a jele lehet, hogy a folyóirat nem kap elegendő színvonalas, közölhető, eredeti kutatást tartalmazó kéziratot. A grafikonokon látható, hogy mindkét folyóirat nagyon alacsonyan tartja a nem hivatkozható dokumentumainak számát.

e) Hivatkozott és nem hivatkozott dokumentumok aránya.

Megmutatja, hogy a lap az adott évben hány olyan dokumentumot közölt, amely kapott vagy egyáltalán nem kapott hivatkozást. A hivatkozások megjelenésének és felhalmozódásának van egy természetes átfutása, ezért normális, ha az újonnan közölt cikkek között nagyobb arányban vannak olyanok, amelyekre még nem hivatkoztak. Ugyanakkor a ~5 éves vagy annál régebbi dokumentumoknál jobban mérhető a hivatkozott vs. nem hivatkozott cikkek arányai. Minél laposabb a görbe elmúlt 5 évre vonatkozó része (tehát minél inkább változatlan, vagy akár csökken is a hivatkozást nem kapott cikkek részaránya), annál inkább beszélhetünk arról, hogy a folyóirat magához képest egyre népszerűbbé és hasznosabbá tud válni, mert ezek a cikkek ilyenkor gyorsabban szereznek legalább egy hivatkozást, mint a korábban megjelentek. Nyilván az arányszámokat is célszerű áttekinteni (nem mindegy, hogy a nem hivatkozott cikkek aránya folyamatosan 50% körüli, vagy 70%-ról csökkent 60%-ra), de alapvetően elmondható, hogy azokat a folyóiratokat érdemes keresni, ahol a friss cikkek hamarabb szerzik meg az első hivatkozásukat. Érdemes még nézni a lapoknál, hogy a hazai, de gyakran a nemzetközi pályázati értékelések az adott évi legjobb (nekünk legkedvezőbb) besorolásokat számolják, tehát ha egy folyóirat több szakterület számára is releváns, de például jogból Q2, szociológiából Q3 besorolása, akkor egy kizárólag szociológiai tárgyú cikket is el tudunk számolni a kedvezőbb rangsor alapján, mert ez folyóirat- és nem cikkszinten számolt mutató.

A Web of Science-indexált lapoknál szintén a saját adataikkal dolgozó keresőt használjuk, a korábban linkelt Master Journal Listből. Az itt lévő adatlapokról kiolvasható információk a már vizsgált két folyóirat esetén a következőképp néznek ki:

„A” folyóirat:

EAST EUROPEAN POLITICS AND SOCIETIES [Share This Journal](#)

ISSN / eISSN 0888-3254 / 1533-8371
Publisher SAGE PUBLICATIONS INC, 2455 TELLER RD, THOUSAND OAKS, USA, CA, 91320

General Information

Journal Website	Visit Site	Publisher Website	Visit Site
1st Year Published	1987	Frequency	Quarterly
Issues Per Year	4	Country / Region	UNITED STATES OF AMERICA
Primary Language	English		

Web of Science Coverage

Collection	Index	Category	Similar Journals
Core Collection	Social Sciences Citation Index (SSCI)	Political Science Area Studies	Find Similar Journals
Current Contents	Social And Behavioral Sciences	Political Science & Public Administration	Find Similar Journals
Other	Essential Science Indicators	Social Sciences, General	Find Similar Journals

4. ábra: Az East European Politics and Societies folyóirat adatlapja a Web of Science Master Journal Listen

Forrás: mjl.clarivate.com

„B” folyóirat

INTERSECTIONS-EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS
[Share This Journal](#)

ISSN / eISSN **2416-089X**
Publisher **CENTRE SOCIAL SCIENCES, HUNGARIAN ACAD SCIENCES, I ORSZAGHAZ U 30, PO BOX 20, BUDAPEST, HUNGARY, 1250**

General Information

Journal Website	Visit Site	1st Year Published	2015
Frequency	Quarterly	Issues Per Year	4
Country / Region	HUNGARY	Primary Language	English

Web of Science Coverage

Collection	Index	Category	Similar Journals
Core Collection	Emerging Sources Citation Index (ESCI)	Political Science	Find Similar Journals

5. ábra: Az *Intersections – East European Journal of Society and Politics* folyóirat adatlapja a *Web of Science Master Journal List-en*

Forrás: mjl.clarivate.com

A legfontosabb információ itt a „Web of Science Coverage” fül alatt található. A „Collection” mutatja meg, hogy az indexáló adatbázison belül melyik kollekción és indexben szerepel a folyóirat. A magasabb presztízsértékű indexek a *Social Science Citation Index* (társadalomtudományokban), az *Arts & Humanities Citation Index* (bölcseztudományokban) és a *Science Citation Index* (SCI) / *Science Citation Index Expanded* (SCIE), amennyiben a szaklap inkább a természet- vagy az élettudományokhoz tartozik, és csak határterületeken vagy interdiszciplináris jellege miatt releváns a *soft* tudományok számára. Egy negyedik kategória az Emerging Sources Citation Index (ESCI), amely lényegében ennek a három nagy indexnek az előszobája olyan folyóiratok számára, amelyek

teljesítenek bizonyos minőségbiztosítási alapkritériumokat, de nem elég nagy hatásúak ahhoz, hogy a három fő indexbe bekerüljenek. Ezek a lapok általában kevésbé vonzóak a kutatók számára, mert nincsenek rangsorolva, és impactfaktor sem kapnak.³

A három nagy index extrém mértékben szelektív. A méreteket valahogy úgy lehet elképzelni, hogy például a „Szociológia” kategóriába tartozó lapok közül jelenleg (2022) 148 darab van az SSCI-ben, 149 az ESCI-ben, miközben a szociológiai szakfolyóiratok száma világviszonylatban több ezerre tehető. (Csak Magyarországon 70 és 80 között van azoknak a szociológiai szakfolyóiratoknak a száma, amelyeket az MTA IX. osztályának Szociológia bizottsága nyilvántart, de nem szerepelnek egyetlen Clarivate-indexben sem; és ez csak egy kisebb méretű európai ország termése.) Tehát objektíve közel sem arról van szó, hogy egy ESCI-indexált folyóirat vagy az SSCI utolsó helyeinek egyikén lévő folyóirat „rossz” vagy „alacsony minőségű” lenne. Ellenkezőleg: minden, a szakterület számára releváns folyóirat globális felső ~10%-át jelentik. Szubjektíve viszont (ahol a „szubjektív” az akadémiai mérföldkövek és előmenetel szempontjából hatékony publikációs felületeket takarja) a felső 10%-nak is a felső 10–30%-a lesz a kívánatos – minél presztízssorientáltabb a mezőny, amelyben versenyzünk, annál inkább. Például egy amerikai top egyetemen piaci körülmények között a belépő szint (tehát hogy a CV-d túljusson az első körös szűrése, amelyet általában egy professzor asszisztense végez) a négy-öt vezető lapban mostanában publikált cikk, míg ugyanezzel a teljesítménnyel itthon valószínűleg a jelentkezők felső pár százalékában lesz.

A „Category” fül alatt találhatjuk azt a szakterületet, amelybe az adott folyóiratot besorolják. Általában véve elmondható, hogy egy jól fókuszált kutatói profilhoz a szakterületedhez tartozó lapokban a legjobb publikálni. Például ha egy politikatudományi doktori iskolában végzel, vagy ilyen területen vagy posztdoktori kutató, akkor – *ceteris paribus* – érdemesebb a „political science” kategóriába sorolt lapoknál cikket megjelentetni, mint egy általános társadalomtudományi területen.

A „Primary language” fül mutatja, hogy milyen nyelven fogad a lap kéziratokat. Ritkán lehetséges az is, hogy két nyelven jelenjen meg a tanulmány, de az elsődleges nyelven mindenképp le kell adni a teljes szöveget.

A „1st year published” és az „issues per year” abból a szempontból fontos, hogy ez mutatja meg, hogy a folyóirat mennyire jól beágyazott a szakterületen.

³ HUANG et al. 2017.

Minél régebbi, minél több cikket közöl, annál több esély van arra, hogy felismerik külön keresés nélkül is, név alapján. Vannak olyan, relatíve új szakterületek, amelyek területi sajátosságok miatt nem lehetnek nagyon régiek (például *digital humanities*, *gender studies* stb.), tehát elsősorban diszciplínán belül érdemes összehasonlítani az ilyen profilú folyóiratokat. Az évenkénti lapszámok abból a szempontból fontosak, hogy minél több számot (és így több cikket) jelentet meg egy folyóirat, annál több jó minőségű cikket kell közölnie ahhoz, hogy a különböző tudománymetriai mutatóit hozza. Például a számítási sajátosságok miatt egy 2,8-as impaktfaktort nehezebben (több minőségi, sokat hivatkozott tanulmány bevonásával) tud produkálni egy évi 100 cikket megjelentető folyóirat, mint amelyik 30 cikket közöl évente, ellenben egy 35-ös H-indexet ugyanez a lap valószínűleg könnyebben elér.

A „Publisher” fület is érdemes megnézni és összehasonlítani, mert a nagy, kereskedelmi akadémiai kiadók (Sage, Wiley, Springer, Taylor & Francis stb.) és a gazdag országokban lévő elismert szakmai társaságok, vezető egyetemi kiadók általában jobb minőségű cikkeket vonzanak, és jobb a publikáció utáni marketingtevékenységük (ami a megjelent cikk olvasóközönséghez való eljuttatására van hatással), mint a kisebb kiadóknak.

A szerző és a kézirat

A korábbiakban leírtuk, hogy az indexáltság a tudományos outputok jelenlegi minősítési és értékelési környezete miatt peremkritérium a publikáció tervezésekor. Ez és ezen belül a felsőbb kvartilisekre irányuló nagyobb figyelem sok konfliktushelyzetet hordoz magában.

E konfliktusok egy része gazdasági, ami azt jelenti, hogy egy kelet-közép-európai kutatónak jóval kevesebb támogatása, külső forrása van kutatni, az alapfizetése is kevesebb, életkörülményei általában rosszabbak, mint karrierje hasonló szakaszában lévő nyugat-európai vagy amerikai kollégájának. Vagyis gondot okozhat neki vagy az intézményének egy elemzőszoftver licencének vagy tudományos eredmények teljes szövegű hozzáféréseinek megvásárlása, illetve megfelelően robusztus adatok összegyűjtése. A relatív pénztelenség azzal is jár, hogy gazdagabb kollégáihoz hasonló minőségű adatbázist elsősorban online ingyenesen hozzáférhető adatokból fog tudni építeni (amelyek összegyűjtési költsége töredéke például egy terepmunkára épülő longitudinális vizsgálatnak), vagy másodelemzést tud végezni már meglévő, nyílt hozzáférésű adatokon. A nyugati

egyetemen megszokott kutatástámogatási szisztéma gyakran hiányzik, vagy nagyon kezdetleges, érte ez alatt nemcsak az adminisztratív jellegű támogatást, de a kézirat kiküldés előtti nyelvi és stilisztikai lektorálását is. A rendelkezésre álló források aránytalansága áttételesen is hatással van a kéziratokra: például a konferencia-előadások és a kiutazások költségeinek finanszírozási nehézségei akadályozzák egy olyan kapcsolati háló kiépítését, amelyből későbbi gyümölcsöző kutatási együttműködések alakulhatnának ki.

A gazdasági háttér aránytalanságai nemcsak a konkrét anyagi forrásokban, de a szerző rendelkezésére álló és a folyóiratok által kívánatosnak tartott szimbolikus tőke (Bourdieu) mennyiségében és minőségében is jelentkeznek. Ilyen például az adott szerző neve, neme, intézményi affiliációja, társszerzői hálózata, illetve a profilja alá tartozó cikkek száma és idézettsége a Scopusban vagy a Web of Science-ben. A szerző személye elsősorban akkor van pozitív hatással az elfogadásra a bírálati folyamat során, ha a szerző vagy az egyik társszerző kiemelten jól ismert név a szakterületén, negatív hatással pedig akkor lehet, ha a névből arra lehet következtetni, hogy a szerző valamilyen, a tudománytermelésben nem élen járó országból származik. A nemeknél régóta probléma, hogy a férfiak által írt cikkeket általában nagyobb arányban közlik végül, mint a nők által írottakat. Ezek nem csak a *single blind* bíráltatás problémái, hiszen a bírálat során lehet, hogy a bíráló nem ismeri a szerzőket, de beküldéskor a szerkesztőnek lehetősége van megismerni (és a legtöbb beküldési felületen elkerülhetetlenül megismeri) a szerzők nevét, nemét, affiliációját, ORCID-profilját stb.

A folyóiratok a beküldött cikkek diszkrét tudományos minősége mellett ugyanis abban is gondolkodnak, hogy az adott kézirat – ha végül közlik – hogyan fog illeszkedni a tudományos publikációk egy tágabb hálózatába, és mennyire fog hasznosulni abban. Egy magasan rangsorolt nyugati egyetemhez affiliált, több jól hivatkozott indexált cikket publikált, magasan idézett társszerzőkkel közösen benyújtott cikk várható olvasottságát és idézettségét is magasabbra várják, mint egy ismeretlen kelet-európai egyetemen dolgozó, a Scopusban alig vagy egyáltalán nem jegyzett, egyedül vagy hasonlóan kedvezőtlen profilú társszerzőkkel dolgozó kollégáét. A lapszámok terjedelme véges, a rájuk fordítható erőforrások szűkösek, a folyóíratrangsorokat és a rangsorolás alapjául szolgáló értékeket pedig jelentősen befolyásolják a magasan jegyzett folyóiratokból kapott hivatkozások, illetve azok mennyisége, ezért azon kéziratok, amelyek szerzői ilyen helyeken publikálnak, illetve ilyen helyekről idézik őket, jobb eséllyel indulnak a publikációs versenyben.

A globális publikációs verseny aránytalanságainak másik része kulturális különbségekre vezethető vissza. A vezető folyóiratok túlnyomó többsége – kiadók, szerkesztők, bírálók és szerzőik arányait tekintve – az angolszász kultúrkörhöz tartozik, szereplői abban szocializálódtak. Ez rányomja a bélyegét arra, hogy:

- milyen témákat tartanak fontosnak;
- a problémák milyen elméleti keretezéseit fogadják el, vagy részesítik előnyben, milyen kutatási módszereket preferálnak;
- milyen citációs univerzumot tartanak normálisnak (vagyis milyen forrásanyagokra ajánlatos támaszkodnia a szerzőnek a kézirat megalkotása során);
- milyen kutatástámogató eszközök használatát tartják természetesnek vagy haladónak;
- milyen akadémiai nyelvezetet tartanak problémamentesnek.

Az angol mint közvetítő nyelv és kultúra olyan szűrőnek bizonyul tehát, amely jelentősen behatárolja azt, ahogy a nyugati és a nem nyugati tudományos elméletek és tudományos kultúrák érintkezni tudtak egymással az elmúlt évtizedekben.⁴ Egy más kultúrkörben szocializálódott kutatónak mind a nyelvet, mind pedig a gondolkodásmódot külön meg kell tanulnia ahhoz, hogy ebben a környezetben sikeresen tudjon publikálni. Néhány kivételtől eltekintve erre a hazai PhD-képzés egyáltalán nem készít fel (de nem is kéri számon, vagyis még napjainkban is simán kaphat valaki úgy PhD-t Magyarországon, hogy a vezető nemzetközi színterekre való kilépés alapkövetelményeit nem ismeri, és nem is teljesíti), tehát a hiányt a fiatal kutató nem is feltétlenül észleli, nincs a horizontján mint megoldandó probléma.

A kíváncsiságalapú kutatás ideálképéhez viszonyítva a kemény valóság nagyjából az, hogy ilyen típusú kutatást a kutató legnagyobb eséllyel a ranglétra végigjárásának elején (a PhD-témája kidolgozása során) és végén (a *tenured professorship*, illetve nálunk az egyetemi tanári kinevezés birtokában) tud végezni. A köztes lépcsőfokok normál esetben projektalapú munkával telnek, ahol a végzett kutatást erősen befolyásolja az, hogy milyen témára és milyen – a kutatásához szükséges – apparátusra tud pénzt szerezni. Az ilyen projekteknél a kutatónak nemritkán vállalnia kell tudományos kimeneteket (az eredményei

⁴ SUZINA 2021.

megjelentetését megfelelő presztízsú lapokban), vagyis azt is figyelembe kell vennie, hogy a megcélzott lapok milyen témákban szoktak gyakrabban publikálni. Az általános tapasztalat az, hogy a monolitikus, regionális témákhoz képest a nemzetközi kontextusban, komparatív megközelítésben bemutatott, több ország, illetve régió számára is releváns témák, a kurrens eseményekre gyorsan reagáló kutatások, a kulturális divatokra, a társadalmi érzékenységre, a nyugati demokratikus társadalmi berendezkedésre vagy az azokat érő kihívásokra reflektáló kutatások keresettebbek a top lapoknál.

Bár nyelvi lektorátusok működnek minden magyar felsőoktatási intézményben, ez nem mindig jelenti azt, hogy egy-egy kézirathoz tud a kutatóintézmény olyan anyanyelvi lektort biztosítani, aki az akadémiai írás stílusát és szerkezeti szabályszerűségeit, logikáját is érti. Egy nem angol anyanyelvű kutató eleve nyelvi hátrányból indul, hiszen pénzt és időt kell fordítania egy olyan szintű angol nyelvtudás megszerzésére, amely angolszász kollégájának eleve adott. Mivel a kéziratok kiküldés előtti lektorálása sem megoldott a megfelelő színvonalon, ezeket a kutatók gyakran maguk finanszírozzák, külső szakemberek bevonásával. Érdemes partnerintézményeknél vagy távmunkaplatformokon olyan szaknyelvi lektort keresni a szöveghez benyújtás előtt, aki a szokásos nyelvi ellenőrzés mellett a stilisztikai és strukturális szerkesztését is elvégzi a kéziratnak. Ezek a nyelvi szakemberek általában nem pusztán anyanyelvi beszélők, hanem többéves szaklektori tapasztalattal és az adott szakterületen BA- vagy MA-végzettséggel is rendelkeznek.

A hazai vagy európai karriert tervező kutatónak tehát érdemes szem előtt tartania, hogy először is szüksége lesz egy megfelelő módon megírt releváns témára, és tudomásul kell vennie, hogy ez gyakran nem esik egybe a hazai kutatási környezetben fontosnak tartott témákkal és elméleti keretezésekkel vagy az olyanokkal, amelyek egy nem nyugati kutatási hagyományban relevánsnak és bevettnek számítanak. A kutatási eredmények sikeres publikálása ezenfelül megköveteli, hogy a kutató ismerje a megcélozható indexált folyóiratokat és azok potenciális olvasóit a szakterületén, továbbá hogy a kutatási eredményeit a folyóiratban korábban közölt cikkek szerkezetének, adatolásának és hivatkozási stílusának megfelelően mutassa be a kéziratban.

Felhasznált irodalom

- HUANG, Ying – ZHU, Donghua – LV, Qi – PORTER, Alan L. – ROBINSON, Douglas K. R. – WANG, Xuefeng (2017): Early Insights on the Emerging Sources Citation Index (ESCI): an Overlay Map-based Bibliometric Study. *Scientometrics*, 111(3), 2041–2057. Online: <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2349-3>
- RICHTIG, Georg – BERGER, M. – LANGE-ASSCHENFELDT, B. – ABERER, W. – RICHTIG, E. (2018): Problems and Challenges of Predatory Journals. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, 32(9), 1441–1449. Online: <https://doi.org/10.1111/jdv.15039>
- SUZINA, Ana Cristina (2021): English as Lingua Franca. Or the Sterilisation of Scientific Work. *Media, Culture, and Society*, 43(1), 171–179.
- TENNANT, Jonathan P. (2020): *Web of Science and Scopus are not global databases of knowledge*. (2020. március 12.). Online: <https://doi.org/10.31235/osf.io/qhvgv>